

Зербіно А. Д.,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СИНОНІМІЧНИХ РЯДІВ ДІЄСЛІВ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ “ЗГОДИ / НЕЗГОДИ” У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті досліджено семантику синонімічних рядів дієслів agree/disagree на основі проведення компонентного аналізу. Було сформовано 2 синонімічні ряди за даними 4 словників синонімів і тезаурусів та 6 тлумачних словників. Синонімічний ряд дієслова agree налічує 13 дієслів, а дієслова disagree – 14. Семантичний аналіз зводився до виділення мінімальних значень – сем цих слів, архісем, класем у межах даних синонімічних рядів та аналізу диференційних й інтегральних компонентів значень синонімів.

Ключові слова: компонентний аналіз, дефініційний аналіз, семантична структура, сема, архісема, класема, інтегральні та диференційні компоненти значень.

The article highlights the semantics of the synonymic groups of the verbs agree/disagree on the basis of the componential analysis. Two synonymic groups were formed according to the data of 4 thesauruses and 6 dictionaries. The synonymic group of the verb agree comprises 13 verbs and the synonymic group of the verb disagree includes 14 verbs. Semantic analysis involved reducing the meanings of the synonyms to the smallest components – semes, archesemes, classemes, differential and integral components of the meanings of the synonyms.

Key words: componential analysis, definitional analysis, semantic structure, seme, archeseme, classeme, integral and differential components of meaning.

На сьогодні компонентний аналіз є одним з найпоширеніших сучасних методів семантичного дослідження. Компонентний аналіз значень слів являє собою аналіз ієрархічно побудованої структури значення. Метою його проведення є зведення значення слова до найменших компонентів.

Метод компонентного аналізу має більш ніж 30-річну традицію. Цей метод вперше був запропонований американськими лінгвістами-антропологами Ф. Лаунсбері та У. Гуденаф. Починаючи з 60-х років його застосовують в лексичній семантиці з різною метою. Основною з його цілей є опис лексичних значень. Компонентний аналіз працює з індивідуальними значеннями. Особливо часто його застосовують для дослідження семантичної структури синонімів. У 1950-80-тих роках з'являється ціла низка лінгвістичних літературних статей та монографій присвячених вивченню компонентного аналізу. Дослідженням проведення компонентного аналізу займалися такі вчені як Дж. Фодор, Дж. Катц, Ю. Найда, Ю. Апресян, І. В. Арнольд, Р. Гінзбург, О. М. Меднікова, О. Н. Селіверстова, Й. А. Стернін, багато французьких вчених, в тому числі Б. Потье, Ж. Гримас, Рей Дебев і багатьох інших [1; 14].

Компонентний аналіз здійснюється на основі словникових тлумачень та поєднується з так званим дефініційним аналізом. Дефініційний аналіз проводиться на базі словникових визначень з метою виявлення структури значення слова (його компонентного складу) або відмінностей в значеннях деяких слів. Різні значення полісемантичних слів мають різну компонентну структуру. Завжди існує певний компонент значення, який робить один з членів синонімічного ряду відмінним від інших членів того самого синонімічного ряду. Слід зауважити, що словникові визначення в тлумачних словниках бувають небездоганні. Вони можуть містити певний алогізм, можуть бути неінформативними, неправильними, тобто неточно відображати семну структуру слова. Саме це може призвести дослідження до неправильних висновків. За для того, щоб цього уникнути дефініційний аналіз повинен завжди доповнюватись перевіркою словникових визначень шляхом співставлення даних одного тлумачного словника з іншими. Проте все ж таки не слід очікувати, що компонентний аналіз семантики завжди вдається здійснювати з однаковою чіткістю [1; 2; 3; 14].

У межах денотативного значення дієслів, що входять в синонімічний ряд лексем *agree* та *disagree*, загалом виділено наступні семантичні параметри: спосіб дії, об'єкт дії, мета дії, тривалість дії. В загальному, архісемою синонімічного ряду слів дієслова *agree* є сема “виражати, підтверджувати свою згоду, визнаючи що-небудь правильним, доречним”, а дієслова *disagree* є сема “виражати негативну відповідь на що-небудь, заперечувати що-небудь”. Ці семи інгерентно присутні у семантичному складі кожної із даних лексем та виражають їх загальне категоріальне значення. Класею обох даних груп слів є сема “дії”, яка відображає загальне категоріальне значення цього класу слів.

Усі 13 дієслів, які входять у синонімічний ряд дієслова *agree* (*accede to, accept, acquiesce, admit, allow, assent, concede, concur, comply, consent, grant, go along with, permit* [6; 9; 11; 13]) ми розглядаємо за такими двома семантичними параметрами як “спосіб дії” та “об'єкт дії”. За параметром “способу дії” у синонімічному ряді дієслова *agree* було виділено 12 різних сем (наприклад, *unwillingly, without arguing, quietly, unhappily, with sorrow, carefully, approvingly* та ін.). Саме на основі виділення цих сем можна простежити варіацію диференційних компонентів значень даних синонімів. Наприклад, за параметром “способу дії” дієслово *to acquiesce* відрізняється від усіх решти дієслів семами – *unwillingly, without arguing, quietly, yieldingly*, а дієслово *to assent* семами – *carefully, approvingly* (див. таблицю 1). В процесі проведення компонентного аналізу даних дієслів було також виділено 15 сем за параметром “об'єкт дії” і в результаті було встановлено, що переважна більшість поданих дієслів має багато спільних сем, тобто вони включають інтегральні компоненти значень.

Наприклад, дієслова *accede to, accept, admit, assent, go along with* мають такі спільні семи як *plan, idea, suggestion*, а дієслова *accede to, acquiesce, assent, concur, comply, consent, permit* – семи *demand*.

На підставі проведеного нами аналізу семантичної структури синонімічного ряду дієслова *agree* було встановлено, що за параметром “спосіб дії” переважна більшість дієслів відрізняється один від одного своїми індивідуальними семами, тобто загалом кожне зі значень дієслів включає в себе певні диференційні компоненти. Водночас за параметром “об’єкт дії” простежується значна кількість спільних сем, що власне додатково підтверджує приналежність даних дієслів до єдиного синонімічного ряду.

Синонімічний ряд дієслова *disagree* (*argue, bicker, clash, contend, contest, debate, differ, dispute, dissent, fall out, object, oppose, quarrel, wrangle* [6; 9; 11; 13]) розглядався за такими чотирма параметрами як “спосіб дії”, “об’єкт дії”, “мета дії”, “тривалість дії”. За параметром “способу дії” у синонімічному ряді дієслова *disagree* на відміну від синонімічного ряду дієслова *agree* було виділено лише 9 різних сем (наприклад, *angrily, strongly, actively, disapprovingly, peevishly, irritably* та ін.). Кожне зі значень дієслів даного синонімічного ряду включає в себе відмінні між собою семи параметру “спосіб дії”. Однак вартим уваги є те, що не всі з цих дієслів мають ці семи взагалі (наприклад, *bicker, clash, differ* див. таблицю 2). Під час проведення компонентного аналізу даних дієслів було також виділено 9 сем за параметром “об’єкт дії” і в результаті було встановлено, що дієслово *wrangle* не має жодної з сем цього параметру, а дієслова *bicker, debate, quarrel* включають в себе лише поодинокі семи параметру “об’єкт дії”. За параметром “мета дії” було виділено чотири семи (*to make a decision, to find a solution, to prevent from succeeding, to state that something is wrong / true*). Вони входять лише до трьох дієслів синонімічного ряду (*contend, debate, oppose*). За четвертим параметром “тривалість дії” було виділено лише одну сему – *for a long time*, яка входить до значення єдиного дієслова синонімічного ряду – *wrangle*.

Таким чином в процесі дослідження семантичної структури двох синонімічних рядів дієслів *agree* та *disagree* вони були проаналізовані за різною кількістю семантичних параметрів. Було встановлено, що вони включають в себе відмінні семи даних параметрів. Вартим уваги є те, що загалом значення дієслів синонімічного ряду дієслова *agree* володіють більшою кількістю інтегральних компонентів, ніж значення дієслів синонімічного ряду дієслова *disagree*, кожне з яких є індивідуальним та відмінним від інших. Проте, не слід забувати, що словникові статті не дають можливості чітко визначити усі існуючі семи тих чи інших семантичних параметрів поданих дієслів. Однак незважаючи на певну відносність та наближеність отриманих нами результатів проведене дослідження дозволяє простежити загальні тенденції розвитку розгалуження значень проаналізованих дієслів.

Таблиця 2. Семантична структура синонімічного ряду дієслів *disagree*

Synonymic group	Connotative component																						
	manner								object					purpose		duration							
argue	angrily	formally	trivially	actively	peevishly	in an unpleasant way	in an unkindly way	disapprovingly	strongly	someone's opinion	idea	something unimportant	beliefs	subjects	official decisions	accepted opinion	plan	policy	make a decision	find a solution	prevent from succeeding	state that something is wrong / true	for a long time
bicker	+			+						+		+											
clash	+			+						+													
contend	+										+											+	
contest	+			+																			
debate	+			+																+			
differ	+																						
dispute	+			+						+													
dissent	+			+						+													
fall out	+																						
object	+																						
oppose	+																						
quarrel	+																						
wrangle	+																						+

Література:

1. Ахманова О. С. Основы компонентного анализа / О. С. Ахманова, М. М. Глушко. – М.: изд. Московск. ун-т, 1969. – 97 с.
2. Никитин М. В. Лексическое значение в слове и словосочетании / М. В. Никитин. – Владимир: Влад. гос. ун-т, 1974. – 218 с.

3. Никитин М. В. Лексическое значение слова (структура и комбинаторика) / М. В. Никитин. – М.: “Высшая школа”, 1983. – 123 с.
4. Cambridge Dictionaries Online [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dictionary.cambridge.org/>.
5. Collins English Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.collinslanguage.com/>.
6. Collins Paperback Thesaurus. HarperCollins Publishers, Great Britain, 2002. – 821.
7. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ldoceonline.com/>.
8. Macmillan Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.macmillandictionary.com/>.
9. Macmillan Dictionary Thesaurus [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.macmillandictionary.com/thesaurus/about>.
10. Merriam-Webster Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/>.
11. Merriam-Webster Thesaurus [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/thesaurus/>.
12. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English. Oxford University Press, 2000. – 1422.
13. Roget’s II: The New Thesaurus [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://thesaurus.reference.com/>.
14. Sukhorolska S. M. Methods of linguistic analysis/ S. M. Sukhorolska, O. I. Fedorenko. – Lviv: LIFNU Publishing Center, 2006. – 342.